

MEMORIAL
Generał Marii Wittek

opł.

(Wypisów nie robiono)

Materiał przekazano
p. Krystyna Wojtowicz

AK
Kraków

++
LASOCKA Teresa
zam. Estreicher

2816/¹WSK

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI — 2816 / WSK

++ LASOCKA Teresa

zam. Estreicher
po „Tel”

I. Materiały dokumentacyjne

- I/1 – relacja właściwa —
- I/2 – dokumenty (sensu stricto) dot. osoby relatora —
- I/3 – inne materiały dokumentacyjne dot. osoby relatora —

II. Materiały uzupełniające relację ✓ k. 3, s. 1-3

III. Inne materiały (zebrane przez „relatora”): —

- III/1 – dot. rodziny relatora —
- III/2 – dot. ogólnie okresu sprzed 1939 r. —
- III/3 – dot. ogólnie okresu okupacji (1939–1945) —
- III/4 – dot. ogólnie okresu po 1945 r. —
- III/5 – Inne... —

IV. Korespondencja —

.....

.....

.....

.....

V. Wyplisy ze źródeł (tzw.: „nazwiskowe karty informacyjne”) ✓

VI. Fotografie braki

II Materiały uzupełniające relację

- S. Kłodzinski, Teresa Lasocka-Estreicher, „Przegląd Lekarski” 1975/mr1,
k. 3, s. 1-3, odpis.

11/1

Odpis

Przebieg Lekarski nr 1 1975 r.

Stanisław Kłodzki

Teresa Lasocka-Estreicher

16 stycznia 1974 r. zmarła w Krakowie, w 69 roku życia, Teresa Łasocka-Estreicher, bezpartyjna, działaczka społeczna, bliska ludowcom i PPS, znana ze szczególnej ofiarności i poświęcenia, pomyślności i odwagi w okresie podziemnej walki z okupantem hitlerowskim. Pamiętają ją z pseudonimu "Tel" weterani krakowskiej konspiracji, a przede wszystkim żyjący jeszcze więźniowie katowni hitlerowskich.

Urodziła się 22 lutego 1904 r. w Monasterzyskach jako córka gen. Józefa Łasockiego i Marii z Ramaszkanów. Pierwszą wojnę światową przeżyła w Wiedniu. W r. 1918 przeniosła się wraz z rodziną do Krakowa, do odrodzonej Polski. Teresa ukończyła w Krakowie wyższą Szkołę Handlową z tytułem magistra. Kierowana zamiłowaniem sztuki, pogłębiała swą wiedzę, studiując historię sztuki na Wydziale Filozoficznym UJ; studia ukończyła w 1931 r.

Podczas drugiej wojny światowej zasłynęła ze swej działalności w okupowanym Krakowie. Już w pierwszych miesiącach okupacji włączyła się w nurt organizującej się konspiracji, mając przed wojną liczne powiązania z postępowymi ugrupowaniami politycznymi. Gromadziła wiadomości z tajnych nasłuchów audycji zagranicznych, współpracowała z wydawnictwami podziemnymi, zajmowała się kolportażem, dzięki swym różnym kontaktom ułatwiała przerzuty ludzi i materiałów informacyjnych przez granicę, pomagała załatwiać fałszywe dokumenty itp.

W r. 1939 jedna z pierwszych przekazała na zachód wiadomość o aresztowaniu i losie profesorów krakowskich uczelni wyższych. Przesyłała także informacje o rabowanych polskich zabytkach, o ołtarzu mariańskim wita Stwosza, o muzeach polskich, zbiorach skarbcza wawelskiego i bibliotek.

Po aresztowaniu jej siostry Ewy Łasockiej przez gestapo w dniu 20 września 1940 r. i osadzeniu jej w więzieniach Montelupich i Tarnowskim, a następnie w obozie Ravensbrück, zapoznawała się bliżej z tragiczną sytuacją więźniów politycznych i ~~aksterniaistycznymi~~ eksterminacyjną działalnością okupanta. Brat Teresy, rotmistrz Stefan Łasocki, został także aresztowany /w r. 1943/ i zginął po roku zamęczony w Stutthofie. Postanowiła więc skupić swe wysiłki w działalności konspiracyjnej w zakresie więzień i obozów koncentracyjnych.

Indywidualna działalność nie mogła by dać wyraźniejszych wyników.

Teresa zacieśniła swą współpracę z Sekcją Pomocy Więźniom PCK w Krakowie, a następnie z Patronatem Więziennym przy RGO i z Komitetem Porozumiewawczym Stronnictw Politycznych, gdzie w konspiracji działał jej stryj, były poseł ludowiec i dyplomata, Zygmunt Łasocki. Odtąd na co dzień pracowała z tak znanymi mienitymi społecznikami podziemia Krakowskiego, jak prezes tutejszego PCK Zygmunt Klemensiewicz, Maria Zazulowa z RGO, Stanisław Plappert z walczącej Ubezpieczalni Społecznej z podziemnym kierownictwem cywilnym i wojskowym Krakowa, z żołnierzami BOH, z bojownikami PPS i AK, z "oświęcimskimi" łącznikami, których nazwisk nie sposób tu wymienić.

Swą niebezpieczną pracę, wymagającą wielkiej inteligencji i sprytu rozpoczęła od bezpośredniego docierania do więzień, od rozmów i pertraktacji z gestapo na temat dożywiania więźniów, dostarczania im leków, odzieży, środków dezynfekcyjnych. Starania te dawały czasami

doraźne efekty, ale przede wszystkim stwarzały możliwość nawiązania konspiracyjnych kontaktów. W ten sposób wydatnie przyczyniła się do rozbudowania zorganizowanej pomocy więźniom Montelupich, Tarnowa, Rzeszowa, Nowego Sącza, Zakopanego /"Palace"/, a następnie obozów koncentracyjnych Oświęcim-Brzezinka, Krakowa-Płaszowa, Pustkowa, Libyń i innych.

Od jesieni 1941 r. utrzymywała już grypsową łączność konspiracyjną z więźniami obozu oświęcimskiego. Te początkowo kruche i sporadyczne kontakty przerodziły się przy jej wybitnym współudziale w stałe, świetnie maskowane drogi łączności, którymi w obie strony szły informacje i meldunki, prasa konspiracyjna i lekarstwa, trucizny i broń, plany obozowe, różne wykazy, ostrzeżenia, żywność, odzież. Teresa Lasocka była główną odbiorczynią i nadawczynią poczty najpierw polskiej, a później międzynarodowej grupy ruchu oporu w obozie oświęcimskim, tj. Kampfgruppe Auschwitz, którą kierował więzień Józef Cyrankiewicz.

Lasocka zdobywała środki na tę rozwiniętą akcję; dofinansowywała ją także i z własnych zasobów, organizowała ucieczki, gromadziła i zabezpieczała nielegalną dokumentację jako materiał dowodowy zbrodni hitlerowskich. Dysponując dostępem do konspiracyjnych stacji radiowych, informowała wolny świat o dokonywanych i zamierzonych zbrodniach. W ten sposób np. ujawniony został osławiony plan Mohla - plan totalnej likwidacji więźniów i obozu oświęcimskiego, opublikowana lista katów, apel do ludzi wolnych, zdezakowana akcja zagłady Żydów, eksperymenty pseudomedyczne /Clauberga, Schumanna i innych lekarzy SS/, liczne zbiorowe i pojedyncze egzekucje, starannie maskowane techniczne urządzenia komór gazowych i krematoriów.

W r. 1943 przyczyniła się wybitnie do utworzenia konspiracyjnej grupy PWOK /Pomoc Więźniom Obozów Koncentracyjnych/, dzięki której pomoc można było nasilić, ująć w sprawniejsze tryby organizacyjne, zyskać większe środki ze strony społeczeństwa i uratować życie dosłownie tysięcy więźniów. Wystarczy wspomnieć o setkach wielokilogramowych paczek z niezbędnymi lekarstwami, szczepionkami przeciwdrobnoustrojowymi, które dzięki niej w konspiracyjny sposób docierały do obozowego rewiru w Oświęcimiu.

Związani z akcją prowadzoną przez Teresę Lasocką, żyjący jeszcze działacze konspiracyjni z najwyższym uznaniem podkreślają jej postawę i zdolności organizacyjne. Warto zacytować przynajmniej urywki wypowiedzi nadesłanej przez Wojciecha Jekiela /"Zmiję"/ z BCH:

"Jedną z prawdziwych, skromnych bohaterek tego okresu, współpracujących z naszym przyobozowym oddziałem specjalnym BCH, była Teresa Lasocka /.../. Jako komendant tego oddziału, organizującego pomoc więźniom Oświęcimia, od dłuższego już czasu czyniłem starania usilne starania, aby sprawą obozu oświęcimskiego zainteresować okręgowe kierownictwo ruchu ludowego "ROCH" oraz okręgową komendę BCH w Krakowie /.../ Podczas finalizowania tych zabiegów zostałem - za pośrednictwem Zygmunta Lasockiego, stryja Teresy - w lecie 1941 r. skontaktowany przez komendanta okręgu BCH, Narcyza Wiatra-Zawojnę, z Teresą Lasocką w jej mieszkaniu w Krakowie przy ulicy Jagiellońskiej 11. Tam została między innymi omówiona współpraca w organizowaniu przez nią na terenie Generalnej Gubernii wszelkich środków pomocy więźniom obozu oświęcimskiego /.../. Po kilku tygodniach, za staraniem Teresy Lasockiej, zostałem skontaktowany ponownie w jej mieszkaniu z członkiem RGO w Krakowie, Seyfriedem, co również bardzo korzystnie wpłynęło na rozszerzenie się bazy zaopatrzenia w środki pomocy, zwłaszcza w zakresie organizowania lekarstw. Od tego czasu co najmniej dwa razy w tygodniu otrzymywaliśmy od Teresy Lasockiej mniejszą lub większą ilość leków dla obozu /.../. Ona organizowanie lekarstw dla obozu uważała za moralny obowiązek".

Jej staraniem ukazywały się okresowe informacje w podziemnej pra-

4/3

sie na temat sytuacji w więzieniu i obozach koncentracyjnych, demaskujące dokonywane tam zbrodnie. Był to "Biuletyn P.Ł.C.K.". Ukazywał się on w zasadzie co tydzień, w formie powielonej, w późniejszych latach okupacji.

Dzięki sprawnej i bohaterkiej pracy organizacji, w której kierownictwie działała, a także dzięki jej osobistej odwadze udawało się niemało ucieczek więźniów /głównie z obozu oświęcimskiego/, którzy albo zasilali oddziały partyzantki, albo włączali się w konspirację przyobozową, albo pomagali Teresie na miejscu w Krakowie. Przygotowywała ona dla nich odpowiednie "meliny", odzież, broń, żywność.

Teresa Lasocka jakby cudem kilkakrotnie uniknęła aresztowania przez gestapo, które jednak w jej najbliższym otoczeniu aresztowało kilka osób. Kończyło się ono zazwyczaj śmiercią, którą Teresa przeżywała niezwykle głęboko, lecz w obliczu największego nawet zagrożenia mimo otrzymywanych ostrzeżeń nigdy nie zaprzestała swej działalności.

Bogate materiały archiwalne Teresy Lasockiej, dotyczące więzień i obozów koncentracyjnych, przemyślnie przez nią zabezpieczone, odegrały ważną rolę w procesach zbrodniarzy hitlerowskich, zarówno zagranicznych /np. w procesie norymberskim/, jak i w krajowych /Rudolfa Hössa, załogi obozu oświęcimskiego itd./.

Bezpośrednio po oswobodzeniu Teresa Lasocka działała nadal, współorganizując w Krakowie pomoc więźniom wracającym z hitlerowskich obozów. W latach 1945-1946 była kierowniczką sekcji pomocy więźniom przy Urzędzie Wojewódzkim w Krakowie. Wkrótce, gdy już sytuacja się unormowała, ta nie szczędząca swych sił działaczka, spokojna, skromna i cicha, usunęła się z życia społecznego. Jej siły zostały wyczerpane tytaniczną, pełną napięcia, niebezpieczną działalnością konspiracyjną.

Byli więźniowie zawsze pamiętali o niej i odwiedzali ją do ostatnich chwil życia. Z bólem musieli pożegnać ją przyjaciele, bezsilni wobec ciężkiej, postępującej choroby. Jako żona znanego profesora UJ, Karola Estreichera, została pochowana w grobowcu rodzinnym na cmentarzu Rakowickim w Krakowie. Za swe zasługi została odznaczona Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski.

Trawestując znane słowa Churchila, wypowiedziane pod adresem polskich lotników, broniących wysp brytyjskich, można by powiedzieć o Teresie Lasockiej, że nigdy tak wielu nie zawdzięczało tyle jej jednej."

"Szkic biograficzny został oparty na 1/ informacjach od rodziny, tj. od mgr Ewy Lasockiej i prof. dra K. Estreichera; 2/ materiałach archiwalnych; 3/ informacjach i relacjach uzyskanych od współpracowników T. Lasockiej z okresu okupacji, a zwłaszcza od Heleny Datoń-Szpak, Edwarda Hałonia, Wojciecha Jekięka; 4/ własnych wspomnieniach".

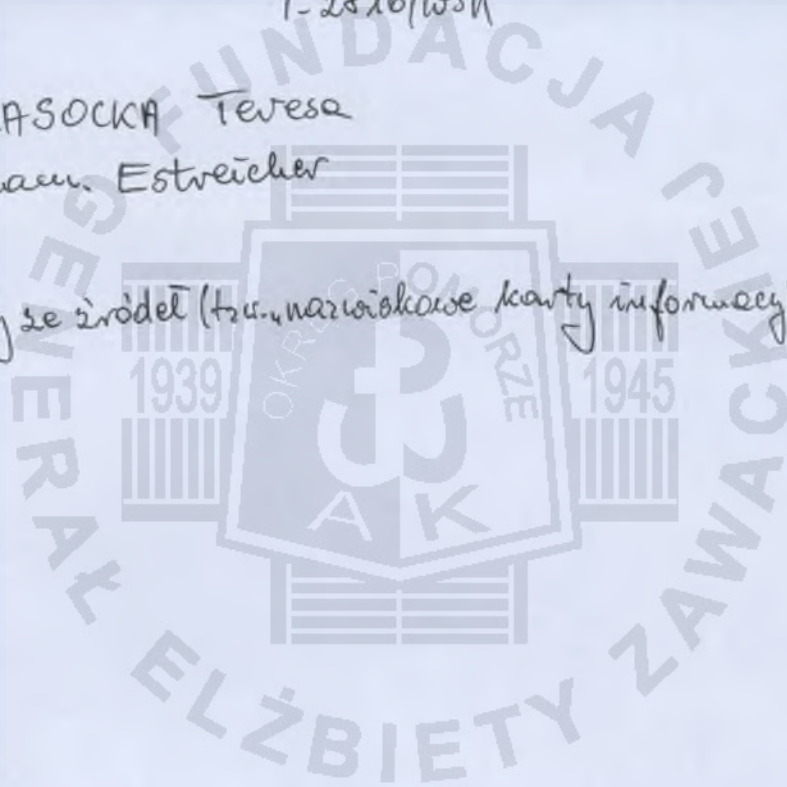
Odpisała: Zofia Kowalska - Kraków

T-2816/WSK

AK
Kraków

LASOCKA Teresa
sam. Estreicher

V Wypisy ze źródeł (transkrypcyjne karty informacyjne)

T. 2816/WSK

Ale
Kraliów
BCI+

LASOCKA-ESTREICHER

Teresa

Była współorganizatorką
aktywnego komitetu pomocy
20w. więźniom Ob-
s. koncentracyjnych. Misdyorganizacje

zob. „Kobiety w ruchu oporu” Henryka Piskunowicza
w czasop. „Za Wolność i Lud” nr 10, 1986r
(bibl. podr. WSK)

E.F.03

LASOCKA Teresa

